

HOFJESKRANT

Nieuwsbrief van de Stichting Landelijk Hofjesberaad

nummer 40, najaar 2017

**NIEUW LID:
STICHTING
HOFJESBEHEER
ENKHUIZEN**

**NIEUW LID:
BEGIJNHOF
TE BREDA**

Verder in dit nummer: Van de Voorzitter • Verslag Voorjaarsbijeenkomst • Nieuw lid: Stichting Hofjesbeheer Enkhuzen • Nieuw lid: Begijnhof te Breda • Hofjesnieuws • Reportage: verleden, heden en toekomst van de begijnenbeweging • Boekennieuws

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

LANDELIJK

HOFJESBERAAD

LANDELIJK HOFJESBERAAD

De Stichting Landelijk Hofjesberaad is bedacht op 8 april 1997 en daadwerkelijk opgericht op 4 juni 1997.

BESTUURSSAMENSTELLING:

H. van Eesteren, voorzitter (070-350 63 48)

J. H. Willemink, penningmeester (023-528 84 36)

Mw M.P.C. Gielink, secretaris (070-3831670)

C.N.L.M. Regout, lid (035-5431732)

Mw J.B. Baars-Goettsch, lid (035-8877 793)

HOFJESKRANT

De Hofjeskrant is voor geïnteresseerden op aanvraag beschikbaar. Bestuursleden van de aangesloten hofjes krijgen de krant automatisch op hun huisadres.

Op de website van het LHB is de Hofjeskrant ook te downloaden en/of te lezen.

SECRETARIAAT

STICHTING LANDELIJK HOFJESBERAAD

Vooruitgangstraat 167, 2032 RK Haarlem

Contactpersoon: Joke Slootheer

Het secretariaat is te bereiken ma-, di-, do-, en vrijdag van 09.00 - 15.00 uur op 023 - 5400644

of via info@hofjesberaad.nl

www.hofjesberaad.nl

AANMELDING NIEUWE DEELNEMERS

Voor meer informatie over het Landelijk Hofjesberaad en/of de mogelijkheden voor aansluiting bij het beraad kunt u zich richten tot Joke Slootheer (secretariaat).

Natuurlijk zijn wij ook zeer geïnteresseerd in uw reactie op de Hofjeskrant. Belt of mailt u gerust, ook als u een actieve bijdrage wilt leveren aan het werk van de stichting.

ADVERTEREN IN DE HOFJESKRANT?

Neem dan contact op met het secretariaat info@hofjesberaad.nl

COLOFON

Uitgave van het Landelijk Hofjesberaad.

Verschijnt tweemaal per jaar: voorjaar en najaar

ISSN: 1872-5619

Redactie: Henk Looijesteijn

Vormgeving: Tekst in Vorm, Joke Slootheer

Foto's: Henk Looijesteijn, Joke Slootheer,
Piet Verhoeven, Jan Willemink

Druk: Paswerk Grafisch, Cruquius

NAJAARSBIJENKOMST IN GRONINGEN

Zaterdag 4 november 2017

De Najaarsbijeenkomst is dit jaar in Groningen, waar het LHB te gast zal zijn bij het Heiligen Geest Gasthuis en het Sint Anthony Gasthuis.

De bijeenkomst begint om 10.30 in de kerk van het Heiligen Geest Gasthuis, Pelsterstraat 43. Na de vergadering volgt er een rondleiding door het Heiligen Geest Gasthuis en aansluitend een wandeling langs Groningse hofjes waarbij ook het Sint Anthony Gasthuis zal worden aangedaan. De dag zal worden afgesloten met een borrel in het Groningse Prinsenhof. Zie voor nadere informatie de uitnodiging die u inmiddels heeft ontvangen.

HET WELBEVINDEN VAN HOFJESBEWONERS

De Groningse studente sociale planologie Tessa Haarler werd door haar oma gewezen op het onderwerp van haar master-scriptie, 'Hofjeswoningen en zelfstandig wonende ouderen'. Zij onderzoekt daarin in hoeverre het wonen in een historisch hofje bijdraagt aan het welbevinden van ouderen. Daartoe verspreidde ze een vragenlijst in negentien hofjes, en nam ze interviews af met bewoners en bestuurders van het Hofje van Codde en Van Beresteyn te Haarlem, De Armen de Poth te Amersfoort, het Heiligen Geest Gasthuis te Groningen en de Rusthof te Den Haag.

Ze bevond onder meer dat hofjes in een behoefte voorzien, ze zijn populair gezien de wachtlijsten en de veilige, prettige, onderhoudsarme en aantrekkelijke woonomgeving zoals hofjes die verschaffen. Veel hofjesbewoners waarderen de sociale contacten in de kleinschalige woonomgeving en verschaffen en ontvangen graag wat burenhulp. Wel vinden ze het jammer dat ze er niet hun hele leven kunnen blijven wonen omdat de huisjes meestal niet rolstoelvriendelijk zijn en hofjes niet zijn ingericht op het verlenen van intensieve zorg. 94 procent van de hofjesbewoners vindt goed bestuur en beheer zeer belangrijk, maar ruim een kwart is daar niet zo tevreden over. Het ontbreken van een bewonerscommissie wordt vaak als een gemis ervaren. Verder staat men vaak tweeslachtig tegenover de openstelling van hofjes: men waardeert zeer de rust, maar tegelijkertijd wil men leven om zich heen. Vooral het overschrijden van grenzen tussen hofje en huisje door bezoekers wordt als zeer hinderlijk ervaren. Haarler bevond dat 84 procent van de hofjesbewoners zich zeer wel bevinden in hun hofje, hetgeen gunstig maar niet opzienbarend afsteekt tegen de waardering door ouderen van andere woonvormen. De belangrijkste les voor hofjesbesturen is wellicht dat hofjesbewoners zich graag gehoord voelen, en zeer hechten aan de sociale aspecten van het leven in een hofje.

De scriptie zal door het LHB worden verspreid onder de deelnemers, zodat zij nader kennis kan nemen van Haarlers bevindingen.

Voorjaarsbijeenkomst in Leiden.

Boekpresentatie Papaverhof.

VAN DE VOORZITTER

Ook deze Hofjeskrant staat weer vol interessante artikelen en wetenswaardigheden. Ik hoop dat u deze zorgvuldig door Henk Looijesteijn samengestelde krant weer met plezier zult lezen.

Op zaterdag 8 april waren we te gast bij de Stichting Hofjes van de Diaconie Leiden. Blijkens de reacties van de deelnemers was het een in alle opzichten geslaagde dag, die uitstekend was georganiseerd.

Jan Willeminck en ik hebben op 14 september een gesprek over duurzaamheid gehad bij het ministerie van OC&W, met mevrouw De Geus, programmamanager Duurzaam Erfgoed, en de heer Kuggeleijn, beleidsmedewerker. Het gesprek was in de eerste plaats bedoeld als een wederzijdse kennismaking. Het ministerie had ons nog niet onderkend als speciale categorie monumenten die beheer van cultureel erfgoed combineert met sociale verhuur. Wij hebben duidelijk gemaakt dat hofjes, zo ver dit

in hun vermogen ligt, een bijdrage willen leveren aan verduurzaming, maar dat de mogelijkheden hiertoe bij historisch onroerend goed beperkt zijn. Van de zijde van de overheid zijn de komende jaren verdere maatregelen te verwachten op het gebied van duurzaamheid. Het bestuur zal u zo veel mogelijk op de hoogte houden van ontwikkelingen en maatregelen die voor u van belang zijn.

Het is dit jaar 100 jaar geleden dat het Haagse Stijlmonument 'Het Papaverhof' is ontworpen door architect Jan Wils. Ter gelegenheid van dit jubileum is een monografie uitgegeven, waarvan het eerste exemplaar op zondag 17 september tijdens een geanimeerde bijeenkomst is overhandigd aan wethouder Joris Wijsmuller. Het internationaal bekende tuinstadwijkje is

een unieke synthese tussen de esthetiek van de Stijl en baksteenarchitectuur van de Nieuwe Haagse School. U leest er meer over in de volgende Hofjeskrant.

Op 30 september hebben wij tijdens een gezellig etentje in Schagen afscheid genomen van onze secretaris Erik Oosterbaan. Hij had de maximale bestuursperiode van 8 jaar bereikt. Erik heeft zijn taak heel nauwgezet en met grote betrokkenheid uitgevoerd.

De jaarlijkse huismeesterbijeenkomst vindt dit jaar plaats op donderdag 5 oktober in het hof De Armen de Poth in Amersfoort. Onder huismeesters leeft de wens meer ruimte te hebben voor onderling overleg. Wij hebben hier graag gevolg aan gegeven. De Armen de Poth heeft een mooi en gevarieerd programma samengesteld.

Op zaterdag 4 november ontvangt het Sint Anthony Gasthuis in Groningen samen met het Heiligen Geest of Pelstergasthuis ons voor de najaarsvergadering. Wij prijzen ons gelukkig dat nu al bekend is waar we volgend jaar te gast zullen zijn. In het voorjaar begeven we ons op zaterdag 14 april naar Delft; in het najaar van 2018 worden we ontvangen in het Dr. H. Popta Gasthuis in Marssum.

Huib van Eesteren

Sint Anthony Gasthuis te Groningen.

De wandeling voerde onder meer door de tuin van Hofje Meermansburg.

VERSLAG VOORJAARSBIJEENKOMST

De Voorjaarsbijeenkomst van dit jaar was in de Hollandse stad die algemeen bekend staat om zijn vele hofjes: Leiden, de Sleutelstad. Op een stralende zaterdag 8 april was het LHB te gast bij één van de grootste Leidse organisaties op hofjesgebied, de Stichting Hofjes van de Hervormde Diaconie Leiden, eigenaar van maar liefst negen Leidse hofjes. De opkomst was groot, met ruim 80 hofjesbestuurders, oftewel vertegenwoordigers van één-derde van de aangesloten hofjes. Onder hen uiteraard de veteranen die op elke bijeenkomst wel aanwezig zijn, maar ook veel nieuwe gezichten her en der uit den lande.

Wilbert Hettinga, voorzitter van de Stichting Hofjes, verwelkomde de aanwezigen met een dankbetuiging aan de gemeente Leiden, die de fraaie Burgerzaal met zijn bijzondere marmeren vloer om niet beschikbaar had gesteld voor

de ontvangst. Vervolgens nam hij de gasten mee op een fotografische tour langs de hofjes van de stichting en hun geschiedenis.

Tijdens de daaropvolgende levendige huishoudelijke vergadering legde penningmeester Jan Willemink rekenschap af ten opzichte van het voorgaande financiële

jaar. Het LHB staat er goed voor, en kon weer een positief resultaat boeken, waarvan een deel werd toegevoegd aan het boekenfonds. De ontstane vacature in de kascommissie werd tijdens de vergadering opgelost, met zelfs een plaatsvervangend lid. Vacatures binnen het bestuur waren

Huib van Eesteren overhandigt steentje en oorkonde aan gastheer Wilbert Hettinga.

Een aandachtig publiek in de Leidse Burgerzaal.

inmiddels ook vervuld: de nieuwe bestuursleden Clemens Regout en Mariëlle Gielink stelden zich voor aan de aanwezigen. Zij volgen respectievelijk Els Elzenga en Erik Oosterbaan op. Clemens Regout wees er op dat het op de dag precies twintig jaar geleden was dat het Landelijk Hofjesberaad werd opgericht. Aan de orde kwamen verder het op stapel staande vierde deel van de Hofjesreeks, waar de historicus Vibeke Kingma aan werkt, de re-styling van de website en de uitbreiding en re-styling van de Hofjeskrant. Beiden zijn goed ontvangen door de deelnemers van het LHB.

Verder kwam de Verhuurderheffing nog eenmaal en waarschijnlijk voor het laatst aan de orde. Door amendementen van de Tweede Kamer worden verhuurders met minder dan 50 woningen en rijksmonumenten met ingang van 1 januari 2018 vrijgesteld van het betalen van de heffing, waarmee de meeste hofjes verlost zijn van een zware jaarlijkse financiële aderlating. De ontheffing al laten ingaan per 1 januari 2017 bleek helaas niet mogelijk door de late behandeling van de amendementen. Niettemin is de verkrijging van ontheffing een belangrijk wapenfeit voor het LHB, die de aangesloten deelnemers zeker zeven ton euro in belastinggeld per jaar scheelt. Voorzitter Huib van Eesteren herinnerde nog even aan de belangrijke rol die het LHB heeft gespeeld in het bij ambtenarij en politiek aanhangig maken van de grote bedreiging die de heffing vormde voor de hofjes. Hij bedankte vervolgens Jan Willeminck, Job Thöne van Hofje de Bakenesserkamer, Jeanne Kamerling Onnes van het Hofje van Wouw en haar partner Menno Hekker voor hun niet aflatende inzet ten behoeve van de lobby van het LHB tegen de Verhuurderheffing. Wellicht gesterkt door dit succes droegen diverse deelnemers tijdens de rondvraag andere zaken aan waarover het LHB zich zou kunnen buigen.

Volgend op de vergadering gaf de jurist Marco Remmelink van Wattch Energiezaken te Heemstede een presentatie over de mogelijkheden tot het verkrijgen van teruggave van energiebelasting. Naar aanleiding van een consult bij Wattch kon een Leids hofje al een aanzienlijk bedrag aan energiebelasting terugvorderen. De voordracht kon rekenen op een aandachtig gehoor en na afloop werden de nodige vragen op de spreker afgevuurd.

Het ochtenddeel van de bijeenkomst werd tenslotte afgesloten met de overhandiging van het traditionele bedankje voor de gastheer van de bijeenkomst, het bekende hofjessteentje. Daarna volgde een korte wandeling naar de lunch in het eeuwenou-

Binnenplaats van het Coninckshofje.

De poort van het Zionshofje.

Gedicht over Meermansburg.

Het Cathrijn Jacobsdochterhofje vanaf het water.

de gebouw van het diaconaal centrum De Bakkerij, in het verre verleden de plaats waar door de diaconie bedeelde armen hun wekelijkse portie door de diaconie gebakken brood mochten komen ophalen. De Bakkerij is ook het hoofdkwartier van de bestuurders van de Stichting Hofjes.

Na de lunch werd er in twee groepen afwisselend gevaren en gewandeld, waarbij onder andere een aantal hofjes werd be-

zocht, onder hen het hofje Meermansburg en het Coninckshofje. De dag werd tenslotte afgesloten met een borrel in de Bakkerij. Blijkens de reacties van de deelnemers naderhand was het een in alle opzichten geslaagde dag.

De notulen van de Voorjaarsvergadering zijn de deelnemers inmiddels toegestuurd. Meer foto's van de bijeenkomst vindt u op www.hofjesberaad.nl.

Links achterzijde van het Pieus Gesticht, rechts binnenplaatsje en gang van het Liefdadig Gesticht.

NIEUW LID:

STICHTING HOFJESBEHEER ENKHUIZEN

De Westfriese havenstad Enkhuizen is van oudsher bekend als maritiem knooppunt: ooit vooral vanwege de haringvisserij die de stad groot maakte in de Gouden Eeuw, tegenwoordig als centrum van de pleziervaart op het IJsselmeer.

De historische binnenstad telt drie hofjesachtige instellingen en een fraai voorbeeld van het 19de-eeuwse verschijnsel van de tuinstad voor arbeiders. Dat heet het Snouck van Loosenpark, opgezet met 50 woningen voor arbeidersgezinnen en gebouwd naast het treinstation. Het werd in 1895 gesticht volgens testament van Maria Margaretha Snouck van Loosen (1807-1885), een welgestelde Enkhuizense die had bepaald dat haar nalatenschap ten goede zou komen aan liefdadige doeleinden. Zij had ook bepaald dat haar woonhuis aan de Dijk na haar dood zou worden omgebouwd tot zes tot acht woningen voor alleenstaande oudere dames 'uit de fatsoenlijke stand'.

Het stond daarmee in een – bescheiden – traditie, want ook de twee andere Enkhuizer hofjes zijn gehuisvest in en achter het voormalige woonhuis van de stichter. Het oudste van deze hofjes is het Pieus Gesticht van Dirck Cornelisz Glas († 1712) aan de Paktuinen. Deze glazenmaker, vermoedelijk afkomstig uit het nu verdwenen dorp West-Vlieland, kocht in 1663 dit huis, waar hij met zijn vrouw woonde en in goeden doen raakte. Het echtpaar had geen kinderen maar wel een uitgebreide familie die in een lange reeks van wilsbeschikkingen werd bedacht met legaten. Al in 1669 was het echtpaar van plan om na hun dood een hofje te stichten. In het huis achter hun woonhuis woonden aan het einde van Dircks leven

alleenstaande vrouwen, na zijn dood in 1712 werd ook het woonhuis onderdeel van het hofje. Van de Enkhuizer hofjes is dit het kleinst met aanvankelijk vier, nu drie, woningen. Het was bestemd voor lidmaten van de Hervormde kerk, zij het dat het voorhuis was bestemd voor arme familieleden.

Het andere hofje is het Liefdadig Gesticht van Johanna Margaretha de Vries (1794-1849) aan de Westerstraat, in 1849 bij testament opgericht door deze ongehuwde Enkhuizer weldoener. Zij was enig kind van zeer gegoede ouders en wijdde haar leven aan het helpen van de armen met voedsel en brandstof. In haar testament schonk ze 70.000 gulden aan het armlastige Weeshuis van Enkhuizen, dat daarmee

Linksboven de gevelsteen van het Pious Gesticht, linksonder stucco afbeelding van de Tijd in het Liefdadig Gesticht, rechts het Pious Gesticht vanaf de binnenplaats.

in één keer uit de financiële zorgen was en de wezen kon terugroepen uit de landbouwkolonies van de Maatschappij voor Weldadigheid in Drenthe en Groningen. Ze bepaalde daarnaast dat haar huis een tehuis zou worden voor arme lidmaten van de Hervormde kerk, te weten gezinnen en ouderen. Het 18de-eeuwse pand staat daarom tegenwoordig bekend als het Weduwenhuis. Het bevat nu zeven woningen en één stijkkamer, de Pachtkamer. Het 18de-eeuwse behang daarvan komt uit de toenmalige Behangselfabriek te Hoorn, opgericht door de Hoornse Vaderlandse Maatschappij als onderdeel van een campagne het economisch verval van de Westfriese stad te keren en mensen werk te kunnen verschaffen. De Pachtkamer

doet nog altijd dienst als vergaderkamer van de hofjesbestuurders.

Beide stichtingen hebben een bestuur, waarbij Glas geheel zelfstandig was en bij De Vries twee bestuurders werden benoemd door en voortkomende uit de diaconie van de Hervormde Kerk. De bewoners van beide stichtingen dienden te behoren tot de lidmaten van de Hervormde Kerk. Tegenwoordig bestaat elk bestuur uit drie leden.

Omdat beide stichtingen te kampen hadden met bescheiden inkomsten uit het stamkapitaal van de stichters, stijgende kosten van het onderhoud en geconfronteerd werden met de noodzaak de gebouwen te restaureren, kwam men eind jaren tachtig, begin jaren negentig tot samen-

werking met Stadsherstel Enkhuizen. Om in aanmerking te komen voor zoveel mogelijk overheidssubsidies ten behoeve van de restauratie werd in 1994 de Stichting Hofjesbeheer Enkhuizen opgericht. Deze stichting heeft nu de gebouwen in eigendom, maar het erfpachtrecht bleef berusten bij de individuele hofjesbesturen. Elke stichting telt nu drie bestuursleden, waarvan er één namens het hofje in kwestie zitting heeft in het bestuur van Stichting Hofjesbeheer Enkhuizen, dat hen sinds kort ook vertegenwoordigt als deelnemer aan het Landelijk Hofjesberaad. De besturen van twee hofjes vragen sociale huren aan de bewoners, die niet meer van Hervormde huize hoeven te zijn.

NIEUW LID:

HET BEGIJNHOF TE BREDA

Hofjes en begijnhoven worden vaak in één adem genoemd, maar er waren grote verschillen tussen beide instellingen. Dienden de door regentencolleges bestuurde hofjes vooral als onderkomen van ouderen bedreigd door verarming, begijnhoven waren de woon- en werkplaats voor een zelfstandige gemeenschap van begijnen van alle leeftijden, die zichzelf bestuurden.

Begijnen waren vrouwen die kozen voor een godsdienstig leven, maar zonder de knellende banden van het kloosterbestaan. Het waren alleenstaande vrouwen of weduwen die twee eenvoudige beloften aflegden, dat zij een zuiver leven zouden leiden en dat ze zouden gehoorzamen aan de door hen zelf gekozen meesteres van het begijnhof. Begijnen waren vrij om het hof weer te verlaten en legden mede daarom geen gelofte van armoede af, maar behielden hun eigen bezit en bleven verantwoordelijk voor hun eigen levensonderhoud.

In de Nederlanden, maar ook elders in

Europa, vormden zich vanaf de 13de eeuw zo hele leefgemeenschappen, want begijnen zochten elkaar op en poogden huizen in elkaars buurt te verwerven. In sommige begijnhoven, zoals die van Brugge en van Gent, woonden honderden begijnen die een levendige gemeenschap vormden en onder andere de zorg op zich namen voor hulpbehoevenden. In Nederland ontwikkelden zich ook begijnhoven, maar op een kleinere schaal. Veel van de Nederlandse begijnhoven verdwenen in de 16de eeuw tijdens de Reformatie. Alleen het Begijnhof te Amsterdam en het Begijnhof te Breda bleven bestaan, allebei om verschillende

redenen. Het Bredase begijnhof is sinds enige tijd als deelnemer toegetreden tot het LHB, en viert dit jaar op grootse wijze het 750-jarig bestaan.

Het oudste bewijs van het bestaan van het begijnhof te Breda is een charter van 22 maart 1267, waarin heer Hendrik van Breda aan de begijnen de grond, waarop zij toen reeds woonden, in volle eigendom gaf, evenals het recht om er een eigen kapel te bouwen en een begraafplaats aan te leggen. Deze oorkonde wordt gezien als oprichtingsakte van het Bredase Begijnhof, ook al bestond het waarschijnlijk al zo'n twintig jaar eerder, zo luidt de overleve-

ring. Tot diep in de 20ste eeuw zou de zelfbesturende Bredase begijnengemeenschap blijven bestaan, eeuwenlang onder de bescherming van de heren van Breda.

Naast het begijnhof verrees later het kasteel van Breda, sinds 1403 in handen van het geslacht Nassau, voorouders van koning Willem Alexander.

Toen graaf Hendrik III van Nassau zijn kasteel wilde verbouwen en uitbreiden, maakte hij in 1531 een overeenkomst met de begijnen over de verplaatsing van het begijnhof naar de huidige locatie aan de Catharinastraat. Daarin stelde hij de Bredase begijnengemeenschap tevens onder blijvende bescherming van zijn familie. Dit is de belangrijkste reden waarom de rechtspersoon Begijnhof Breda tot op de huidige dag is blijven voortbestaan, want alle opeenvolgende heren respecteerden deze afspraak, ook al waren ze zelf protestant geworden. Wel raakten de begijnen hun kapel kwijt aan de Franse kerk, maar hun huiskerk werd twee eeuwen lang oogluikend toegestaan totdat ze in de 19de eeuw een nieuwe kerk mochten bouwen.

Het begijnhof beleefde in die tijd nog een grote bloei, en werd toen uitgebreid tot de huidige omvang. Maar vanaf het einde van de 19de eeuw nam het aantal begijnen steeds meer af. Begin 20ste eeuw werd al besloten de leegstaande woningen

voortaan te verhuren aan alleenstaande vrouwen, en geleidelijk aan stierven de begijnen uit. De laatste meesteres van het begijnhof stierf in 1972, nadat ze in 1965 het college van momboirs of voogden het bestuur had opgedragen. Voor het eerst sinds de oprichting ging de bestuursvorm over van een zelfbestuur door begijnen naar een bestuur van mannen die in de eeuwen daarvoor de meesteres als momboir hadden bijgestaan. De laatste begijn overleed in 1990, en nu worden de 28 woningen in het begijnhof bewoond als een hofje voor alleenstaande vrouwen. Katholiek zijn hoeft niet meer, maar men verwacht een sociale opstelling van de huursters en ze worden geacht bij te dragen aan de instandhouding van het begijnhof.

Het begijnhofcomplex is volledig gerestaureerd en waar mogelijk aangepast aan de wensen van de moderne tijd. Overdag is het vrij toegankelijk. Op de binnenplaats heeft de gemeente Breda een prachtige kruidentuin aangelegd met 300 verschillende soorten kruiden. In één van de gebouwen is een Begijnhofmuseum gevestigd en in het poortgebouw is een collectie miniaturen te bekijken. De begijnhofkerk is regelmatig te bezichtigen. Voor meer informatie kunt u een bezoek brengen aan de website: www.begijnhofbreda.nl.

HOFJESNIEUWS

FONDS VOOR AMSTERDAMS STEDENSCHOON

Amsterdamse hofjes opgelet: wie plannen heeft om op enigerlei wijze het aanzien van Amsterdam te verfraaien, bijvoorbeeld door het (her)plaatsen van een gevelsteen of het plaatsen van fraaie lantaarns in het hofje, kan een aanvraag doen bij de Stichting Heijmeijer van Heemstede Amsterdam.

Deze stichting is op 18 juli 1996 opgericht door Dorothy Beynes-Heijmeijer van Heemstede om hiermee een fonds tot stand te brengen waaruit ondersteuning gegeven kan worden aan particuliere initiatieven voor de verfraaiing van de binnenstad van Amsterdam. De stichting is een steunorgaan van initiatieven op het terrein van monumentenzorg en stadsschoon, die zonder die financiële steun niet van de grond komen.

De stichting heeft zich de afgelopen twintig jaar ingezet voor het terugplaatsen van de iconische kroonlantaarns, het plaatsen van gevelstenen, gevelbeelden en fontein, het restaureren van poortjes, en nog tal van andere zaken. Naast materieel erfgoed heeft ook immaterieel erfgoed de aandacht

van de stichting, zoals draaiorgelfestivals en boeken over Amsterdamse buurten.

De afgelopen jaren zijn onder andere kroonlantaarns geplaatst in het Hofje van Brienen, hofje de Zeven Keurvorsten, de Hoftuin van de Hervormde diaconie

en het P.W. Janssenhofje. Ongetwijfeld zijn er echter ook andere zaken waarvoor Amsterdamse hofjes een beroep kunnen doen op de stichting. Voor nadere inlichtingen kunt u zich richten tot: djkbeynes@planet.nl.

FEESTJAAR IN BREDA

In 2017 bestaat het Begijnhof te Breda 750 jaar, waarover elders in deze krant meer. In

het kader daarvan pakt de stichting het hele jaar door breed uit met een zeer afwisselend feestprogramma, te veel om in deze krant allemaal op te kunnen noemen. Men heeft onder andere Prins Carnaval op bezoek gehad, gevolgd door de onthulling van een gedenksteen en boekpresentatie op 22 maart, de officiële verjaardag van het hof. Verdere evenementen waren het zevende openlucht Begijnhofconcert, een expositie van kunstwerken gemaakt door bewoonsters, een openlucht uitvoering van de opera 'Le Comte Ory' van Giachino Rossini (1792-1868), een beeldtentoonstelling, een beiaardconcert en een conferentie over verleden en heden van de begijnenbeweging. Er volgen nog een Jubileumconcert en een kerstevenement. Elders in deze krant wordt uitgebreider verslag gedaan van de achtergrond van deze nieuwe deelnemer aan het LHB, en van de conferentie over de begijnenbeweging. Veel meer informatie over het begijnhof en het jubileumjaar kunt u vinden op: <http://www.begijnhofbreda.nl/jubileum-2017/>.

MUZIEK, ZANG EN BEWEGING

Naast alle nieuws in deze rubriek vonden het afgelopen half jaar nog de nodige evenementen plaats die tonen hoezeer de Nederlandse hofjes in het leven van alledag staan, en die soms inmiddels een eerbiedwaardige traditie zijn geworden. Zo werd in het Pinksterweekend dit jaar voor de negende keer de Leidse Hofjesconcerten georganiseerd, met optredens in 20 hofjes en een aantal andere mooie locaties. In Haarlem werd op 1 juli tijdens de Koorbiënnale weer in een vijftal hofjes gezongen. Een dag later waren het Haagse Heilige Geesthofje en Hofje van Nieuwkoop gastvrouwen van de Urban Trail, een recreatieve hardloopwedstrijd die deels door gebouwen gaat. In twee uur tijd renden ongeveer 4000 lopers door beide hofjes.

VIJFHONDERD JAAR SINT ANTHONY GASTHUIS GRONINGEN

Ook in het Sint Anthony Gasthuis in Groningen wordt het hele jaar stilgestaan bij het feit dat in 1517 het Groningse stadsbestuur dit gasthuis liet bouwen ten behoeve van de verzorging van pestzieken. Later was het ook de plek waar het dolhuis van de stad werd ondergebracht, voordat de nadruk geheel kwam te liggen op ouderenhuisvesting. Stadshistoricus Beno Hofman werd gevraagd om de geschiedenis van dit hofje vast te leggen, de gemeente liet de bouwgeschiedenis van het complex in kaart brengen, en kunstenaar Jaap van Meeuwen kreeg de opdracht om de rust die altijd op het hofje heerst te

verbeelden in brons. Het hoogtepunt van het jaar was het jubileumfeest op zaterdag 10 juni, waar het boek werd gepresenteerd en een fototentoonstelling kon worden bezocht. Ook werd Van Meeuwens kunstwerk onthuld, 'Floor', een jonge vrouw levensgroot in brons ontspannen zittend op een bankje. De bijeenkomst werd opgeluisterd met toepasselijke middeleeuwse muziek door het ensemble De Tempeliers en een optreden van het Groninger Studenten Toneel, waarbij de voor velen tot de verbeelding sprekende tijd van het dolhuis werd verbeeld.

De aanwezigen ontvingen ook een spe-

ciale glossy editie van de Hofjeskrant van het gasthuis, waarin tal van herinneringen en foto's van voormalige bewoners en bewoonders zijn opgenomen. Met name komt daarin aan de orde de tijd vóór de grootscheepse restauratie begin jaren tachtig, waarin het gasthuis ook een ontwikkeling doormaakte van weinig comfortabel toevluchtsoord voor oudere Groningse vrouwen met een karig inkomen naar een van alle gemakken voorziene rustige woonplek voor zowel ouderen als jongeren met een smalle beurs. Als zodanig is het Sint Anthony Gasthuis tegenwoordig zowel een levendig als een rustgevend onderdeel van het Groningse stadslandschap, waar de voorbijganger het stadsgewoel kan ontvluchten en even naast Floor kan neerstrijken om tot rust te komen.

CHRISTOFFEL VAN BRANTS IN HET ZONNETJE

Dit jaar is het drie eeuwen geleden dat Christoffel van Brants (1664-1732), stichter van het Brants Rushofje, door tsaar Peter de Grote werd verheven in de Russische adelstand. Deze kleurrijke koopman op Rusland, afkomstig uit Amsterdam, stond hoog in de gunst van de tsaar en was één van de sleutelfiguren in de Nederlands-Russische betrekkingen van die tijd. In beide landen maakte Van Brants naam als gul gastheer, en hij ontving Peter de Grote op diens reis naar de Republiek in 1716-1717. De schatrijke koopman voerde een grote staat, met fraai huis aan de Keizersgracht en het buiten Petersburg aan de Vecht. Een verheffing in de adelstand was de kers op de taart van deze statusgevoelige levensgenieter. Hij verzuimde echter een gezin te stichten, en toen hij stierf ging een heel groot deel van zijn nalatenschap naar het Van Brants Rushofje dat hij liet bouwen aan de Nieuwe Keizersgracht. Het is nog altijd één van de mooiste hofjes van de hoofdstad, al hebben de arme oudere vrouwen van welker plaats gemaakt voor studenten.

Deze zomer was de binnenplaats van het hofje twee maal de plek waar deze mar-

kante hofjesstichter werd herdacht. Op 17 juni werd een rijk geïllustreerd boek over de geschiedenis van het inmiddels verdwenen Petersburg gepresenteerd, waarin het huis en de tuin uitgebreid zijn beschreven. Aanleiding voor het boek was de vondst van een reeks eigentijdse handgekleurde prenten van huis en tuin in de Leuvense universiteitsbibliotheek, waarna een aantal auteurs de krachten bundelden om de geschiedenis van deze buitenplaats te beschrijven.

Op 19 augustus werd de verheffing in de Russische adelstand van Van Brants op 17

augustus 1717 herdacht met de onthulling van een sculptuur van de stichter vervaardigd door de bekende kunstenaar Jeroen Henneman, in de stijl van zijn 'staand portret' van koningin Beatrix. De onthulling werd luister bijgezet door muziek uit de tijd van Van Brants, ten gehore gebracht door in het hofje woonachtige conservatoriumstudenten, en een voordracht van kunsthistoricus en veilingmeester Jan Six over Arnold Boonen (1669-1729), die Van Brants en Peter de Grote portretteerde. Six verricht op het ogenblik onderzoek naar deze weinig bekende maar toentertijd modieuze portretschilder. Hennemans sculptuur is gebaseerd op Boonens portret, en werd onthuld door Michaela Hansen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Op beide dagen scheen de zon volop, hetgeen de genodigden dan ook in de ruime hoftuin van dit bijzondere Amsterdamse hofje bracht. Ook de museumkamer en de fraaie regentenkamer konden worden bezichtigd. Christoffel van Brants mag tevreden zijn: ook na 300 jaar is zijn hofje nog altijd een welsprekend monument voor zichzelf.

DE ARMEN DE POTH BAKT WEER BROOD

Willibrord van Beek luidt de kapelklok onder het wakend oog van bestuursvoorzitter Frank Tielens.

Het bekende Amersfoortse hofje De Armen de Poth is eveneens een zeer eerbiedwaardige stichting. Op woensdag 14 juni was het ruim 570 jaar geleden dat de Pothbroeders, uit wier broederschap het hofje voortkwam, voor het eerst worden vermeld. Een mooi moment om twee restauraties formeel te voltooien. Commissaris des Konings Willibrord van Beek kwam naar Amersfoort om met het kapelklokje de in de Rochuskapel teruggehangen, grondig opgeknapt, doeken met de namen van broeders en regenten van de broederschap in te luiden. Vervolgens toog hij naar de gerestaureerde broodoven van de oude bakkerij die hij mocht aansteken.

Met de officiële ingebruikstelling van broodoven werd een jaren durend proces van voorbereiding en herstel afgesloten. Tot 1971 werd in deze bakkerij wekelijks brood gebakken en uitgedeeld aan de armen in Amersfoort. De oven verviel na al die eeuwen echter in zo'n slechte staat dat gebruik niet langer verantwoord was. Voor het herstel ontbrak lang een goede reden, maar ook de kennis en middelen.

In 2015 nam de Amsterdamse kunstenaar en bakker Peik Suyling contact op met het regentencollege en overtuigde hij het dat een nieuw leven voor de oven zinvol en mogelijk was. Daarbij ging het hem vooral om de verbindende sociale processen die optreden bij een groep mensen die actief aan het broodbakken is. Voor het herstel van de met takkenbossen gestookte broodoven in een rijksmonument was de expertise van een andere deskundige ver-

eist. Die werd gevonden in de persoon van de Belgische vakman Gerrit van den Dries uit Tongeren, waarna in december 2016 de kolossale oven vervolgens geheel werd gerestaureerd. Halverwege februari kon men een paar keer proefstoken en konden de bewoners onder begeleiding van Suyling de eerste broden bakken.

Voor het regentencollege werd nu ook de vraag actueel hoe dit broodbakken anno 2017 de doelstellingen als liefdadigheidsstichting raakt: kan deze eeuwenoude instelling, die zich met beperkte middelen primair richt op behoud van het hofje als erfgoed en het welbevinden van de bewoners, met het bakken van brood sociale en culturele doelen dienen? Vooralsnog ziet het college twee gebruiksmogelijkheden: ten eerste, als betaalde attractie in de vorm van een feestelijke privé-broodbaksessie en, ten tweede, als sociaal-maatschappelijk 'vehikel' om meer diepzinnig getinte ontmoetingen te vergemakkelijken, begeleid door ter zake kundige personen en uiteenlopende kunstenaars. Zingevende themagesprekken tijdens het ambachtelijk broodbakken zijn bij uitstek mogelijk in de sfeervolle ambiance van hofje en bakkerij.

Tijdens de Open Monumentendag op 9 september werd voor het eerst volgens speciaal recept van de Amersfoortse bakker Sjouke Boersma het Pothbrood gebakken, onder grote belangstelling van de ruim 400 bezoekers aan het hofje. Maar liefst 300 Pothbroden gingen over de toonbank, waarmee de instandhouding en het gebruik van de broodoven werd geholpen. Wie het Pothbrood ook eens wil proberen, moet echter wachten op de volgende Open Monumentendag.

De film over het herstel van de broodoven en het bakken van het eerste brood in de hernieuwde oven kan worden bekeken op de website van het hofje: <http://www.armendepoth.nl/2017/06/film-herstel-broodoven/>

Bakker Boersma en binnenvader Jaap Bodd tonen de eerste Pothbroden...

...die bij de binnenmoeder als zoete broodjes over de toonbank gingen.

HAARLEMSE HOFJESSTICHTER KOMT TOT LEVEN IN STRIPBOEK

Haarlem is natuurlijk bekend als hofjesstad, maar speelt met de tweejaarlijkse stripdagen ook een belangrijke rol in de Nederlandse stripwereld. De regenten van het Hofje van Heijthuijsen willen graag meer aandacht voor het verschijnsel hofje, en hebben daarom schrijfster Eva de Wit en tekenaar Eric Coolen gevraagd om een stripboek te maken waarin het hofje en de stichter Willem van Heijthuijsen (1590-1650) centraal staan.

Van Heijthuijsen moet een markante figuur zijn geweest, hij was een zeer welgestelde vrijgezelle lakenkoopman, oorspronkelijk afkomstig uit het Limburgse Weert. Hij liet zich twee keer op bijzondere wijze portretteren door Frans Hals, en stichtte zowel in Haarlem als in Weert een hofje. Het hofje te Weert bestaat niet meer, maar de Haarlemse stichting houdt nog altijd zijn naam levend. Het scenario zal zowel in de 17de als in de 20ste eeuw spelen, zo vertelt de schrijfster in een filmpje op de website www.willemvanheijthuijsen.nl. Daar zal de komende maanden de voortgang van het project te volgen zijn, en kan men ook informatie vinden over de schrijfster en de tekenaar. Het is de bedoeling dat het stripboek klaar zal zijn voor de volgende editie van de Stripdagen, begin juli 2018.

Congresgangers bezichtigen het begijnhof.

REPORTAGE:

VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST VAN DE BEGIJNENBEWEGING

Vanaf de 13de eeuw kenden tal van West-Europese steden het verschijnsel van godsdienstige vrouwen die zonder klooster-gelofte een lekgemeenschap vormden waarbinnen ze zelfstandig, met behoud van hun bezittingen, hun leven konden wijden aan God.

Zij werden begijnen genoemd, eerst een spotnaam die later een geuzennaam werd. Met name in de Nederlanden was deze begijnenbeweging zeer sterk, in wat nu België is maar ook in wat nu Nederland is. Twee begijnhoven overleefden alle godsdienstige en staatkundige omwentelingen in het noorden, de begijnhoven van Amsterdam en Breda. In de 20ste eeuw liepen de intredes in beide begijnhoven echter terug: de laatste Amsterdamse begijn stierf in 1971, de laatste Bredase begijn in 1990. Beide begijnhoven worden nog altijd bewoond door alleenstaande vrouwen, en lijken dus nu meer op een hofje. Beide instellingen zijn dan ook deelnemer geworden

van het LHB. In België stierven de traditionele begijnen in 2013 uit, waarmee een einde kwam aan een bijzondere leef-

Akten uit het begijnhofarchief.

en woontraditie bepaald door ruim acht eeuwen vrouwenspiritualiteit.

Of toch niet? Op een zonovergoten 23 augustus 2017 is het Begijnhof Breda gastvrouw van een internationale conferentie over het verleden en heden van de begijnenbeweging. In de ochtend spreken de Amerikaanse hoogleraar van Vlaamse afkomst Walter Simons en Charles Caspers van het Titus Brandsma Instituut in Nijmegen over het rijke verleden van de begijnenbeweging. Ze verhalen over hun ontstaan, hun spiritualiteit, het feit dat het een Europese beweging betrof – zij het met een sterk centrum in de Nederlanden. Ze leggen uit hoe de begijnenbeweging paste in het niet aflatende streven van oprechte mid-

Informatie voor de bezoekers van het begijnhof.

deleeuwse gelovigen – van kerkvorsten tot dienstdoden – om te komen tot een diep gevoeld godsgeloof, tot een diepere, ‘tweede’ kerstening nu dat het grootste deel van Europa het christendom had aangenomen. Ze laten zien hoe vrouwen als begijn in staat waren uit te stijgen boven de beperkte mogelijkheden die middeleeuwse vrouwen gegund werd – huwelijk of klooster. Sommige begijnen eisten door hun mystieke band met God een leerstellig gezag op dat hen anders ontging in de door geschoolde mannen beheerste kerkelijke hiërarchie.

Het zijn zeer boeiende voordrachten, maar de grootste nieuwsgierigheid gaat toch uit naar het tweede deel van het conferentie: de tekenen van een herleving van het begijnenideaal in de 21ste eeuw, wederom als onderdeel van vrouwelijke spiritualiteit en vaak nog altijd in een moeizame betrekking tot de mannelijke kerkelijke hiërarchie. In zowel België als Italië zijn een tweetal recente initiatieven ontplooid waarmee men hoopt op te wekken tot nieuwe godsdienstige geïnspireerde leken gemeenschappen. In zowel Italië als België komen de initiatieven deels voort uit vrouwenorden, waarbij men soms zelfs uit de orde is gestapt door kerkelijke tegenwerking, en deels uit de ideeën van vrouwelijke theologen. Dat laatste geldt ook voor Duitsland, waar een moderne begijnenbeweging is ontstaan: sinds 2004 hebben meer dan 500 vrouwen

daar gekozen voor een leven als begijn, voor wie inmiddels dertien nieuwe begijnhoven zijn gebouwd. De Duitse beweging is de katholieke wortels inmiddels ontgroeid, want vrouwen van alle gezindten, of geen enkele, kunnen er toe treden. Iets dergelijks is ook het geval in één van de moderne Belgische begijnhoven. Als iets duidelijk wordt deze Bredase namiddag, dan is het wel dat de moderne begijnenbeweging veelkleurig is.

De voorvrouw van de Duitse beweging, Brita Lieb, is duidelijk het meest uitgesproken en een geharnast voorstander van haar Duitse begijnenbeweging, die zich nadrukkelijk afzet tegen de officiële kerken. De dominicanes Marianne Goffoel van de kleine Belgische Bethelgemeenschap daarentegen behoort nadrukkelijk tot een – zij het vrijzinniger – katholieke traditie. Dat geldt ook voor de Italiaanse Martina Bugada van de Zusterschap van Mantua, terwijl de eveneens Italiaanse Tilde Silvestri van de Nuove beghine of ‘Nieuwe begijnen’ in Rome juist uit haar orde is getreden vanwege conflicten met de kerkelijke hiërarchie en zich nu begijn noemt. Silvana Panciera en Rita Fenendael zijn spreeksters die geen religieuzen zijn of waren, maar vanuit een mengeling van wetenschappelijke en persoonlijke, al dan niet godsdienstige, overwegingen zich bezig houden met de begijnenmystiek en hun plaats in het moderne godsdienstige leven.

Uit de voordrachten en het kringgesprek na afloop valt op te maken dat er de nodige verschillen zijn tussen de nieuwe initiatieven. Met name Brita Lieb kreeg kritische vragen uit het publiek. Duidelijk vond niet iedereen dat de katholieke begijnen van vroeger en de vrijgevochten moderne Duitse begijnen van vandaag onder één noemer te brengen zijn. Het is ook de vraag of deze nieuwe begijnenbeweging in het veel minder katholieke en veel meer verwereldlijkte Nederland aan zal slaan – de ook aanwezige vertegenwoordigsters van het Amsterdamse begijnhof vonden Liebs voordracht wel inspirerend maar leken niet gedreven om het Duitse voorbeeld na te volgen.

De voorzitter van het Begijnhof, Ed Wagemakers, bood niettemin de diensten van zijn bestuur aan in het ondersteunen van internationale contacten tussen de verschillende moderne begijnenbewegingen. De Amsterdamse en Bredase begijnhoven mogen nu wel meer hofjes lijken, de historische achtergrond van deze twee LHB-deelnemers is anders dan die van de meeste andere hofjes, en bezinning op die afwijkende oorsprong is en blijft een natuurlijk onderdeel van het levend houden van de begijnentraditie van deze twee bijzondere LHB-deelnemers.

De conferentie werd gehouden in de naburige kerk, die in de middeleeuwen de kerk van de begijnen was. Velen van hen liggen er nog steeds begraven.

BOEKENNIEUWS

Na het Heiligen Geest Gasthuis mocht ook het Groningse Sint Anthony Gasthuis dit jaar een jubileum vieren, dit keer een 500-jarig bestaan, en ook dit gasthuis vond dat aanleiding tot een geschiedschrijving van het gasthuis. In tegenstelling tot veel andere hofjes, vond dit gasthuis zijn oorsprong in een besluit van het stadsbestuur, dat een gasthuis stichtte aan de rand van de toenmalige stad ten behoeve van de opvang van pestlijders. De voogden van het gasthuis werden dan ook aangewezen door het stadsbestuur en behoorden tot de stedelijke elite.

Later in de geschiedenis, toen de pest minder bedreigend werd, bracht men er ook de stedelijke krankzinnigen in onder. In de loop der tijd ontwikkelde het gasthuis zich echter zoals wel meer gasthuizen naar uitsluitend woonvoorziening voor ouderen, en werd het daarmee meer zoals andere Groningse gasthuizen. In de tweede helft van de 20ste eeuw werd de gasthuisbewoning meer gemengd: men vond de woonomstandigheden voor ouderen niet meer optimaal en liet er voortaan ook veel studenten wonen. Zoals veel andere Groningse gasthuizen is het tegenwoordig ook een geliefde halte voor hofjeswandelingen.

Het rijk geïllustreerde boek werd geschreven door stadshistoricus Beno Hofman en behandelt in tien hoofdstukken Groningse gasthuizen in het algemeen, het ontstaan en het verloop van de geschiedenis van het gasthuis en de omgeving van het gebouw. Een aantal hoofdstukken wordt begeleid door kaderteksten over personen uit de gasthuisgeschiedenis, zoals voogden, koks en bewoners. De bouwgeschiedenis komt aan de orde, maar ook tal van andere aspecten van het leven in het gasthuis. Het boek is voorzien van een bijlage met lijsten van opeenvolgende voogden en personeelsleden.

Het Sint Anthony Gasthuis is dit jaar gastheer van de Najaarsbijeenkomst van het LHB, samen met het Heiligen Geest Gasthuis, dat dit jaar het 750-jarig bestaan viert. Aan de andere kant van het land viert een bijzondere instelling ook het 750-jarig bestaan, het Begijnhof te Breda. Elders in dit blad valt meer te lezen over de uitgebreide feestelijkheden die het Begijnhof dit jaar ontplooit. Als onderdeel van het herdenkingsjaar zijn dit jaar een tweetal boeken uitgebracht over de geschiedenis van het begijnhof. In *Het Begijnhof van Breda. Gebouwen vol geschiedenis* van de hand van bouwhistoricus John Veerman komt met name de bouwgeschiedenis van het Begijnhofcomplex aan de orde; *Het Bredase Begijnhof in veranderende tijden. Een geschiedenis van 750 jaar*, geschreven door een keur van auteurs, is een wetenschappelijk verantwoorde algemene geschiedenis van het Begijnhof door de eeuwen heen. Beide

Opschrift boven de toegangspoort van het Sint Anthony Gasthuis.

boeken zijn zeer fraai uitgegeven, met tal van kleurenfoto's, plattegronden en schema's van verschillende bouwfases die de geschiedenis van het begijnhofcomplex en de vele veranderingen daarin in kaart brengen.

Deze boeken zijn het vierde en vijfde deel in een reeks boeken over het begijnhof, allemaal opgezet in het kader van het jubeljaar. De andere delen zijn een fotoboek, *Leven tussen 't Klooster en de Wereld* (2011), dat de ontwikkeling van de begijnengemeenschap en het Begijnhof in de afgelopen 100 jaar toont, *Vrijheid in gebondenheid, de spiritualiteit van de Bredase begijnen* (2013), waarin in de begijnenspiritualiteit wordt beschreven, en *Het geschrevene blijft. Het archief van het Begijnhof Breda* (2015), waarin het omvangrijke en bijzondere archief in wordt beschreven. Alle boeken zijn te koop in het museum van het begijnhof.

Niet alle hoven zijn hofjes, al kunnen ze er wel mee te maken hebben, zoals het – nu verdwenen – 'lusthof' Petersburg van Amsterdamse hofjesstichter Christoffel van Brants. In 1709 kocht hij een landhuis aan de Vecht dat hij geheel liet verbouwen en dat onder andere vermaard was om de ontvangst die Van Brants er tsaar Peter de Grote bereidde. De buitenplaats werd verkocht na zijn dood, en Van Brants besteedde een groot deel van zijn vermogen

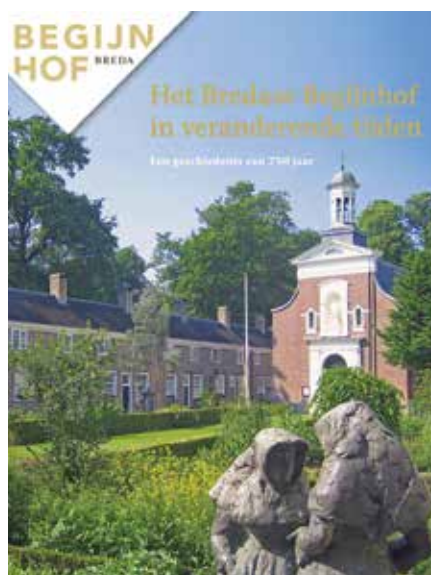
aan zijn hofje, waarvan de regentenkamer een soort schrijn voor zijn nagedachtenis werd. Petersburg verdween, maar er is veel materiaal over het landgoed bewaard gebleven, zodat bekend is hoe het er uit zag in de tijd van Christoffel van Brants. De geschiedenis van de buitenplaats is nu door verschillende auteurs geboekstaafd in opdracht van het Van Brants Rushofje en de Kastelenstichting, met ruime aandacht uiteraard voor de bloeitijd onder Christoffel van Brants en hoe het er toen uit zag en de ligging van Petersburg in het buitenplaatsenlandschap van de Vechtstreek. Het boek is rijkelijk van illustraties voorzien.

Naast deze doorwrochte naslagwerken is dit jaar ook wat lichtvoetiger leeswerk op de markt gekomen, waarin een Leids hofje een belangrijke rol speelt. In de literaire thriller *Het Pauluslabyrint* van de Leidse schrijver Jeroen Windmeijer speelt het Mierennesthofje een rol als onderdeel van een heel tunnelstelsel onder de Sleutelstad, waarin natuurlijk van alles kan gebeuren, zoals verdwijningen van personen, geheimzinnige sekten en geheimen rond de apostel Paulus en het vroege Christendom. De schrijver wordt veelvuldig omschreven als de 'Dan Brown van de Lage Landen'. Voor wie eens iets anders wil lezen dan de geijkte boeken en boekjes over Leidse hofjes.

BOEKENINFORMATIE

Beno Hofman, *Sint Anthony Gasthuis Groningen 1517-2017. Vijf eeuwen geborgenheid*, Uitgeverij Boekvorm, Assen, 2017, ISBN 978-90-77989-89-0, 128 bladzijden, geïllustreerd in kleur, €19,50 (exclusief verzendkosten).

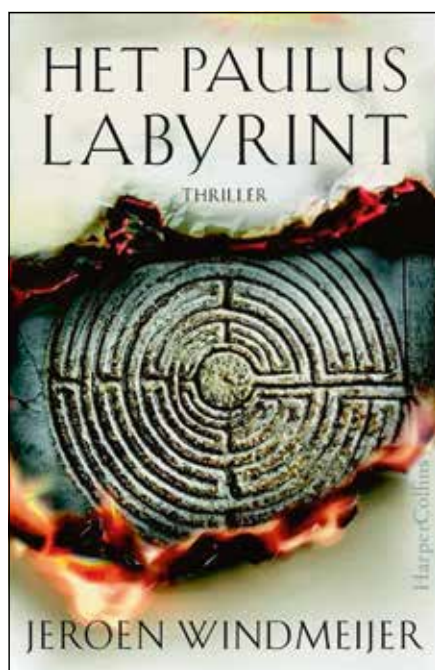

F.A. Gooskens e.a. (red.), *Het Bredase Begijnhof in veranderende tijden. Een geschiedenis van 750 jaar*, Stichting Breda's Begijnhof Museum, Breda, 2017, ISBN 978-90-823716-1-1, 228 bladzijden, geïllustreerd in kleur, €23,50 (exclusief verzendkosten).

John Veerman, *Het Begijnhof van Breda. Gebouwen vol geschiedenis* (met bijdragen van Erik Peters en Hans de Kievith), Uitgeverij Matrijs, Utrecht, 2017, ISBN 978-90-5345-522-7, 192 bladzijden, geïllustreerd in kleur, €29,95 (inclusief verzendkosten).

Deze en de eerste drie boeken in de Begijnhofreeks worden verkocht in de ontvangstruimte van het Begijnhofmuseum, Catharinastraat 29 te Breda.

Jeroen Windmeijer, *Het Pauluslabyrint*, Harper Collins Holland, Amsterdam, 2017, ISBN 978-94-027-2230-7, 400 bladzijden, €19,99 (exclusief verzendkosten).

Fred Vogelzang e.a. (red.), *Petersburg, Roem der Hoven. De verdwenen lusthof van Peter de Grottes agent Christoffel Brants*, Nederlandse Kastelenstichting, Amsterdam/Wijk bij Duurstede, 2017, ISBN 978-90-74205-07-8, 96 bladzijden, geïllustreerd in kleur, €19,95 (exclusief verzendkosten).

HEEFT U NIEUWS? VERTEL HET ONS

Het LHB heeft inmiddels 100 deelnemers, waar heel wat gebeurt: jubilea, tentoonstellingen, boekpublicaties, et cetera. De redactie van de Hofjeskrant kan dat helaas niet allemaal zelf bijhouden. Heeft uw hofje iets te vieren, of iets bijzonders georganiseerd, of is er een bepaald probleem of verschijnsel waarvoor u graag aandacht ziet in de krant, laat het ons dan weten. Uiteindelijk is het immers uw Hofjeskrant! U kunt redacteur Henk Looijesteijn bereiken via hlo@iisg.nl of info@hofjesberaad.nl.

HOFJESREEKS

Heeft u ze al compleet? Of op zoek naar een bijzonder cadeau? Nog altijd verkrijgbaar bij www.uitgeverij-vanstockum.nl

